

Rapport

BANGLADESH

**Politisk situasjon, og ulike aspekter
ved menneskerettighetssituasjonen**

November 2007

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Rapportene er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2008

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A
Postboks 8108 Dep
N-0032 Oslo

Tel: 23 30 90 45

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

INNHold

Kart over Bangladesh	5
Oppsummering/Summary	6
1. Innledning	7
1.1 Formålet med reisen	7
1.2 Om møtepartnerne og reiserapporten	7
2. Den politiske situasjonen i Bangladesh	9
2.1 Bakgrunn	9
2.2 Politisk utvikling oktober 2006 – november 2007	9
2.2.1 Unntakstilstand, overgangsregjering og utsettelse av valget	9
2.2.2 Bangladesh under overgangsregjeringen	10
2.3 Kampen mot korrupsjon	10
2.4 Politisk virksomhet og politiske partier	12
2.4.1 Generelt	12
2.4.2 Awami League	13
2.4.3 BNP	13
2.4.4 Politisk aktivitet / politisk aktive	14
2.4.5 Islamsk fundamentalisme	14
2.5 ”Veien videre”	15
2.5.1 Valg i 2008	15
2.5.2 Fremtidig politisk utvikling	16
3. Ulike aspekter ved menneskerettighetssituasjonen	17
3.1 Generelt	17
3.2 Domstoler og politi	17
3.3 Kvinner	19
3.4 Religiøse minoriteter	21
3.4.1 Hinduer, buddhister og kristne	21
3.4.2 Ahmadiyyaer	22
3.5 Etniske minoriteter	22
3.6 Rohingya-flyktninger fra Myanmar	22
4. Avslutning / Hovedinntrykk	24
5. Referanser	25

5.1	Samtalepartnere	25
5.2	Litteraturliste	27
6.	Forkortelser	29

KART OVER BANGLADESH

Map No. 3711 Rev. 2 UNITED NATIONS
January 2004

Department of Peacekeeping Operations
Cartographic Section

Kilde: UK HOME OFFICE, 2007. *Country of Origin Information report. BANGLADESH.* Border & Immigration Agency, 31. August 2007.

OPPSUMMERING/SUMMARY

Oppsummering

Denne rapporten fra Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) er basert på informasjon innhentet gjennom et opphold i Bangladesh i november 2007, samt på åpne skriftlige kilder for å sette det innsamlede materiale inn i en kontekst. Rapporten er primært skrevet for norske utlendingsmyndigheter.

Rapporten omtaler den politiske situasjonen i Bangladesh, med hovedvekt på tiden etter oktober 2006 da den siste politisk valgte regjeringens 5-års periode var over. Siden 11. januar 2007 har det vært unntakstilstand. Landet har siden da vært styrt av en sivil overgangsregjering, støttet av det militære, som har som mål å avholde valg innen utgangen av 2008. Under overgangsregjeringen har tiltak mot korrupsjon stått i fokus.

Rapporten belyser også ulike aspekter ved menneskerettighetene i Bangladesh, som vold og korrupsjon i politi og rettsvesen, situasjonen for kvinner, samt noe om religiøse og etniske minoriteter. Videre blir rohingya-flyktninger fra Myanmar omtalt.

Rapporten formidler innsamlet informasjon, og inneholder ingen konklusjoner.

Summary

This report by the Norwegian Country of Origin Information Centre is the result of a fact finding mission to Bangladesh in November 2007. In addition, various written material from open sources has been consulted and used as background information. The report is primarily written to meet the informational needs of the Norwegian Immigration Authorities.

This report looks into the political situation in Bangladesh, with emphasis on the period following the end of term of the last politically-elected government. A military-backed Caretaker Government was installed in January 2007 and has since ruled Bangladesh under a State of Emergency. General Elections, originally scheduled for January 2007, have been postponed until the end of 2008. One of the main objectives of the Caretaker Government has been to fight corruption.

Further, this report covers different aspects of the human rights situation in Bangladesh, such as the situation for women, as well as for religious and ethnic minorities, and corruption and use of violence by the police and judiciary. Some information regarding Rohingya-refugees from Myanmar is also given.

This report merely provides information from others, and does not contain any conclusions.

1. INNLEDNING

1.1 FORMÅLET MED REISEN

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) gjennomførte sammen med Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE), og med bistand fra den norske ambassaden i Dhaka, en informasjonsinnhentingsreise til Bangladesh i perioden 16. – 23. november 2007. Delegasjonen besto av tre personer: Førstekonsulent Tor Magnus Foss fra UDI, seniorrådgiver Tone Brosstad fra UNE og seniorrådgiver Eli Melby fra Landinfo.

Bangladesh er et marginalt land hva angår antall asylsøkere i Norge, med 10-15 ankomster årlig. Både UDI og UNE ønsket likevel at det skulle foretas en innformasjonsinnhentingsreise dit, hovedsaklig på grunn av behov for oppdatert landinformasjon og fordi det var 8 år siden sist Utlendingsforvaltningen besøkte Bangladesh (i 1999).

Etter ønske fra UDI og UNE ble det bestemt at delegasjonen skulle innhente opplysninger om følgende temaer:

1. Den politiske situasjonen og utviklingen det siste året
2. Rettsvesenet
3. Religionsfrihet
4. Kvinner
5. Rohingya-flyktninger

Tema for reisen var dermed den *politiske situasjonen og utviklingen* i Bangladesh, og ulike aspekter ved *menneskerettighetssituasjonen*.

1.2 OM MØTEPARTNERNE OG REISERAPPORTEN

Den norske ambassaden i Dhaka utarbeidet møteprogrammet i Bangladesh etter anmodning fra Landinfo. Ambassadens bistand i tilknytning til planlegging og gjennomføring av programmet, spesielt fra ambassadesekretærene Kristian Jervell og Harald Larsen, var til uvurderlig hjelp.

Denne rapporten er organisert etter de temaene som ble belyst på reisen. Dette var for øvrig temaer som i all hovedsak ble bestemt av UDI og UNEs behov i forbindelse med behandling av utlendingssaker fra Bangladesh. Utlendingsmyndighetenes informasjonsbehov har altså vært sentralt ved innhenting av informasjon i Bangladesh, og ikke minst for utformingen av denne rapporten.

Rapporten gir **ikke** et uttømmende bilde av de belyste temaene. Formålet er å gi en fremstilling av opplysninger, synspunkter og vurderinger som fremkom i møter med ulike personer, organisasjoner og ambassader i løpet av reisen. Videre, for å sette disse opplysningene inn i en kontekst, er det også gitt noe bakgrunnsinformasjon

som baserer seg på skriftlige kilder. Der hvor skriftlige kilder er benyttet vil det fremgå fortløpende i fotnoter. Alt skriftlig materiale som er benyttet i forbindelse med utarbeidelsen av denne rapporten er også inkludert i en litteraturliste i rapportens kapittel 5.2.

Alle møtene fant sted i Dhaka. En liste over samtalepartnerne er presentert i kapittel 5.1. Eli Melby fra Landinfo deltok på samtlige møter, representantene fra UDI og UNE var tilstede på flertallet av møtene, mens den norske ambassaden deltok på ett møte med en annen vestlig ambassade. Samtlige møtepartnere ble forespurt om de hadde innvendinger mot at rapporten ble gjort offentlig tilgjengelig. Med unntak av noen få som ikke ønsket å få navnet sitt og/eller sin arbeidsgivers navn offentliggjort, og som ikke ønsket å bli sitert direkte, hadde de øvrige samtalepartnere ingen innsigelser mot å bli referert i en offentlig tilgjengelig rapport. Noen få samtalepartnere gjorde ved enkelte uttalelser oppmerksom på at de ikke ville bli sitert på akkurat den/de uttalelsene. Hovedinntrykket var en stor grad av åpenhet, og få innsigelser mot å bli sitert på alle sine uttalelser. Denne rapporten er derfor ikke unntatt offentlighet.

Rapporten inneholder ikke egne analyser, vurderinger eller konklusjoner.

2. DEN POLITISKE SITUASJONEN I BANGLADESH

2.1 BAKGRUNN

Dagens Bangladesh var i perioden 1947 – 1971 en av fem provinser i Pakistan, kalt Øst-Pakistan. I desember 1971 ble Bangladesh et selvstendig land. Sheikh Mujibur Rahman fra Awami League (AL) ble den første statsministeren i Bangladesh. I 1975 ble han, og de fleste i familien hans, myrdet i et militærkupp. I løpet av kort tid fulgte to nye militærkupp, og generalmajor Ziaur Rahman tok makten. Senere grunnla han Bangladesh Nationalist Party (BNP), som vant valget i 1979. I et forsøk på et militærkupp i 1981 ble Ziaur Rahman myrdet.

I 1991 ble demokrati gjeninnført og Begum Khaleda Zia fra BNP (Ziaur Rahmans enke) ble valgt til statsminister. Deretter var Sheik Hasina Wajed fra AL statsminister i perioden 1996 - 2001. Hun er for øvrig den ene av to gjenlevende døtre til Sheikh Mujibur Rahman. I 2001 vant Khaleda Zia og BNP igjen valget, og satt til 5-års periode var ferdig i slutten av oktober 2006.¹

Bangladeshisk politikk har i mer enn 10 år vært preget av stridigheter mellom de to største politiske partiene BNP og Awami League (AL). Partilederne Khaleda Zia (BNP) og Sheikh Hasina (AL) er bitre personlige motstandere.

2.2 POLITISK UTVIKLING OKTOBER 2006 – NOVEMBER 2007

2.2.1 Unntakstilstand, overgangsregjering og utsettelse av valget

Etter grunnloven i Bangladesh skal regjeringen tre måneder før et parlamentsvalg overlate makten til et partinøytralt forretningsministerium, som sammen med valgkommisjonen skal gjennomføre nytt valg. Denne ordningen har sammenheng med manglende tillit til at en politisk valgt regjering vil gjennomføre rettferdige valg.

Nytt parlamentsvalg skulle etter planen vært avholdt i Bangladesh **den 22. januar 2007**. Tre måneder før dette, i slutten av oktober 2006, overlot den sittende BNP-regjeringen makten til et forretningsministerium ledet av president Iajuddin Ahmed. Som forutsetning for deltagelse i valget i januar 2007 satte opposisjonspartiet AL en rekke krav, herunder utskiftning av lederen av forretningsministeriet som AL mente var partisk i forhold til BNP. Den 3. januar 2007 annonserte opposisjonen at den ville boikotte valget.² Det utviklet seg omfattende voldelige demonstrasjoner. Mangel på tillit og samarbeidsvilje mellom de dominerende partiene gjorde det dermed umulig for forretningsministeriet å avholde frie og rettferdige valg med deltakelse fra alle partier.

---

¹ Informasjonen i de to første avsnittene er hentet fra UK HOME OFFICE, 2007. *Country of Origin Information Report. BANGLADESH*. Border & Immigration Agency, 31. August 2007.

² UK HOME OFFICE, August 2007. *Country of Origin Information Report. BANGLADESH*. (S. 24 og 25)

Den **11. januar 2007** ble det erklært **unntakstilstand**, og makten ble overtatt av en sivil **overgangsregjering** støttet av hæren. Denne overgangsregjeringen sitter fortsatt ved makten, nå mer enn ett år senere.

Overgangsregjeringen annonserte tidlig et program hvor tiltak mot korrupsjon og ”svarte penger” i politikken, samt avpolitisering av forvaltningen står i fokus. Valget ble utsatt, men det er overgangsregjeringens uttalte mål å avholde frie og rettferdige valg innen utgangen av 2008.

2.2.2 Bangladesh under overgangsregjeringen

Da overgangsregjeringen overtok og unntakstilstand ble innført i januar 2007 ble det kunngjort egne lover som gjelder i perioden med unntakstilstand, nemlig ”The Emergency Power Ordinance”. Disse gir myndighetene vide fullmakter. Unntakslovgivningen gjelder fortsatt i skrivende stund. Det samme gjelder for unntakstilstanden.

Januar til august 2007 forløp uten politiske aksjoner eller uroligheter. Den 20. august 2007 brøt det ut voldelige opptøyer med utgangspunkt i Dhaka universitet, og som raskt spredde seg til andre større byer. Det ble bl.a. forlangt at demokrati skulle gjeninnføres og at unntakstilstanden skulle oppheves. For å få kontroll med situasjonen innførte myndighetene i en kort periode portforbud i Dhaka og fem andre byer.³

Noe etter at unntakstilstanden ble innført, ble all politisk aktivitet forbudt. I november 2007 var dette forbudet ennå ikke opphevet, men var ifølge flere samtalepartnere noe myket opp. Hva dette faktisk innebærer er noe uklart. Ifølge Manzoor Hasan, direktør for Institute of Governance Studies ved BRAC University, har ”oppmykningen” bestått i at forbudet mot **innendørs** politisk aktivitet ble opphevet i september 2007. En representant fra en vestlig ambassade mente imidlertid at dette kun gjelder små møter, og at en fortsatt må ha tillatelse for å arrangere politiske møter for mer enn 10 personer (også innendørs). Iftekhar Zaman, leder (Executive Director) av Transparency International Bangladesh (TIB), fortalte at det har vært snakk om å oppheve forbudet mot politisk aktivitet helt, men at det er usikkert når dette vil skje.

Under overgangsregjeringen har bl.a. domstolene, politiet, valgkomiteen og korrupsjonskomiteen blitt reformert.

2.3 KAMPEN MOT KORRUPSJON

Korrupsjon har lenge vært et utbredt problem i Bangladesh, og landet har flere ganger vært rangert av Transparency International (TI) som det mest korrupte landet

---

³ Ibid. (s. 4)

i verden.⁴ I 2006 rangerte TI Bangladesh som det åttende mest korrupte landet av 163 land som var med i undersøkelsen.⁵

Kampen mot korrupsjon i politikken er en svært viktig sak for overgangsregjeringen. Kort tid etter sin tiltredelse offentliggjorde den en liste over de mest ettersøkte for korrupsjon, en liste som også inneholdt navn på en rekke fremtredende personer. Siden januar 2007 har mange blitt arrestert med grove korrupsjonsanklager, deriblant toppolitikere og forretningsmenn. De tidligere statsministrene Sheikh Hasina (AL) og Khaleda Zia (BNP), samt Tarique Rahman som er sønn av Khaleda Zia og visegeneralsekretær i BNP, er blant de arresterte.

En anti-korrupsjonskomité, som eksisterte også før overgangsregjeringen overtok, har blitt reformert under de nye styresmaktene. Videre har det blitt opprettet fem særdomstoler for korrupsjonssaker. Fire av disse begynte å behandle saker i mai 2007.⁶ Anti-korrupsjonskomiteen har myndighet til å beslaglegge formue/eiendom uten rettslig kjennelse, arrestere mistenkte uten arrestordre og anholde dem i opp til 30 dager.⁷

Samtaler med ulike personer, organisasjoner, institusjoner og ambassader i Bangladesh i november 2007, viste en bred enighet om at overgangsregjeringen har vist et veldig engasjement og handlekraft i forhold til korrupsjonsproblemet. Mange, deriblant Iftekhar Zaman (TIB), og flere vestlige ambassader, var imponert over det den nye regjeringen har klart å få til på dette området. En vestlig ambassade ga uttrykk for at det er veldig positivt at myndighetene viser evne og vilje til å bekjempe korrupsjon, slik den nåværende overgangsregjeringen har gjort. Samtidig ble det understreket viktigheten av at denne kampen skjer i tråd med menneskerettighetene. I den forbindelse ble det hevdet at tortur ofte har blitt brukt for å få frem tilståelser i Bangladesh, og at dette utvilsomt også har skjedd i korrupsjonssakene. Det ble forklart at tilståelser og vitnemål har høy status som bevismiddel i Bangladesh, og at bevisbasert etterforskning tradisjonelt ikke har vært noen styrke. Farhad Mazhar, rådgiver i *Odhikar*⁸, uttalte at også ledende politikere i BNP og AL som er arrestert med anklager om korrupsjon, utvilsomt har blitt utsatt for tortur. Også Iftekhar Zaman (TIB) uttrykte bekymring når det gjaldt menneskerettighetsovergrep i forbindelse med korrupsjonsbekjempelse, og understreket at kampen mot korrupsjon ikke må medføre noen form for brudd på menneskerettighetene. Farhad Mazhar i *Odhikar* mente at donorer, ambassader og utenlandske delegasjoner frem til nå har gitt ubetinget støtte til overgangsregjeringen, men at de vet lite om hva som faktisk foregår i Bangladesh under overgangsregjeringen og at de burde være mer kritiske.

Alle samtalepartnerne som vi snakket om temaet korrupsjon med, og det var de aller fleste, uttalte at både politi og domstoler i Bangladesh tradisjonelt har vært svært

---

⁴ Se bl.a. http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4353334.stm

⁵ UK HOME OFFICE, August 2007. *Country of Origin Information Report. BANGLADESH*, pkt. 20.01, s. 85.

⁶ Ibid., pkt. 4.33, s. 32 og 33.

⁷ HUMAN RIGHTS WATCH, 2008. *World Report 2008*. Country Summary - Bangladesh, s. 240-46

⁸ *ODHIKAR* er en menneskerettighetsorganisasjon i Bangladesh. Se <http://www.odhikar.org/>

korrupte. Spesielt på lavere nivå har korrupsjon vært veldig utbredt. Ifølge flere, blant annet Taslimur Rahman, Executive Director ved Bangladesh Legal Aid and Services Trust (BLAST), og Iftekhar Zaman (TIB), har omfanget av korrupsjon blitt redusert etter at overgangsregjeringen tok over i januar 2007. Begge disse mente imidlertid at både politiet og rettsvesenet i Bangladesh fortsatt er korrupte.

Taslimur Rahman (BLAST) og Manzoor Hasan (BRAC University) pekte på at det nå er "de store" innen korrupsjon som tas, og at det er positivt og gjør at også "det lavere nivå" blir mindre korrupt. Når folk ser at "toppene" blir arrestert, som for eksempel to tidligere statsministere og en mektig mann som Tarique Rahman, så tenker "vanlige folk" at også de kan bli arrestert. Taslimur Rahman (BLAST) påpekte imidlertid at mange, spesielt innen offentlig sektor, har så lave lønninger at de ikke kan leve av dem. Korrupsjon blant disse er kanskje redusert fordi de er redde for å bli arrestert, men for mange vil dette bare være midlertidig. Han nevnte at en av forutsetningene for å bekjempe korrupsjon på lengre sikt i Bangladesh, er at lønningene heves for store deler av befolkningen.

Det ble uttalt av flere samtalepartnere at korrupsjon som gjennomsyrrer et samfunn slik det har gjort i Bangladesh gjennom lang tid, også vil ta lang tid å bekjempe. En vestlig ambassade antydte at det kan ta så mye som 15 – 20 år å få korrupsjonsnivået i Bangladesh ned på et tilsvarende nivå som i Norden. En annen samtalepartner mente dessuten at korrupsjonen finner nye kanaler etter hvert som de eksisterende svekkes.

Flere, deriblant Iftekhar Zaman (TIB) og Taslimur Rahman (BLAST), var usikre på om den positive trenden med å bekjempe korrupsjon vil fortsette under en ny regjering etter at det har vært avholdt valg. De var dermed usikre på hvor bærekraftig dagens kamp mot korrupsjon i Bangladesh er. Begge uttalte at det som nå skjer i forhold til korrupsjonsbekjempelse, kanskje bare er en midlertidig forbedring.

2.4 POLITISK VIRKSOMHET OG POLITISKE PARTIER

2.4.1 Generelt

Ut fra Utlendingsforvaltningens informasjonsbehov hadde det vært ønskelig å få snakket med representanter fra de største politiske partiene i Bangladesh under oppholdet, fortrinnsvis fra Awami League (AL) og Bangladesh Nationalist Party (BNP). Dette ble imidlertid ikke gjennomført, bl.a. fordi politisk aktivitet ikke var tillatt på det tidspunkt reisen ble foretatt og fordi mange fremtredende politikere var fengslet med korrupsjonsanklager. I det følgende vil politisk aktivitet og de største politiske partiene likevel kort omtales, samt at det vil bli sagt noe om religion og politikk i Bangladesh.

Bangladeshisk politikk har siden tidlig på 1990-tallet vært preget av stridigheter og sammenstøt, også voldelige, mellom Awami League og BNP.

2.4.2 Awami League

Awami League (AL) ble grunnlagt i 1949. AL ledes av tidligere statsminister Sheikh Hasina, den ene av to gjenlevende døtre til den første statsministeren i Bangladesh (Sheikh Mujibur Rahman). Sist AL hadde regjeringsmakten i Bangladesh var fra juni 1996 til juli 2001, etter 21 år i opposisjon.⁹

Som nevnt ble en rekke høyerestående politikere arrestert i 2007, som et ledd i kampen mot korrupsjon. Sheikh Hasina ble arrestert i juli 2007. I august 2007 ble hun nektet løslatelse mot kausjon av høyesterett.¹⁰

Sheikh Hasina ser ut til å fortsatt styre AL, og ha mye støtte, til tross for at hun sitter i fengsel. Hva som vil skje hvis hun dømmes for korrupsjon var det ingen som ville si noe om, utover at det er vanskelig å forutse. Det var imidlertid flere samtalepartnere som fortalte at hvis det foreligger en rettskraftig dom mot Sheikh Hasina, og/eller andre, før neste valg, vil hun/de ikke kunne stille til dette valget. Hvem som i en slik situasjon vil overta Sheikh Hasinas dominerende rolle i AL var det ingen som hadde noen klar formening om, annet enn at det vil bli svært interessant å se.

2.4.3 BNP

Bangladesh Nationalist Party (BNP) ble grunnlagt i 1978 av tidligere president General Zia (Ziaur Rahman). BNP ledes nå av hans enke, og tidligere statsminister, Khaleda Zia. Hun har vært statsminister i Bangladesh i periodene 1991 – 1996 og 2001 til oktober 2006.¹¹

Som et ledd i kampen mot korrupsjon ble blant annet Tarique Rahman arrestert anklaget for korrupsjon i mars 2007. Tarique Rahman er visegeneralsekretær i BNP og sønn av Khaleda Zia, og ansett som sin mors nærmeste arvtaker i partiet.¹² Khaleda Zia selv ble arrestert i september 2007.¹³

Manzoor Hasan ved BRAC University, ansatte ved National Democratic Institute (NDI), samt flere vestlige ambassader, fortalte alle at det eksisterer en uformell splittelse i BNP. Den ene siden er den tradisjonellistiske "Khaleda Zia-fraksjonen", mens den andre er den mer reformvennlige "Bhuiyan-fraksjonen" som støtter opp om Abdul Mannan Bhuiyan. Manzoor Hassan (BRAC University) var skuffet over at BNP ikke hadde kuttet forbindelsen til det gamle lederskapet, og at Khaleda Zia fortsatt har mye støtte både innad i partiet og blant BNP-tilhengere. Det var flere som snakket om at lederskapsspørsmålet i BNP i fremtiden kan avhenge av utfallet av fremtidige rettssaker, hovedsakelig mot Khaleda Zia, men også mot hennes sønn og andre fremtredende BNP-personer. Under reisen til Bangladesh ble vi fortalt at en

---

⁹ Informasjonen i dette avsnittet er fra UK HOME OFFICE, 31. August 2007, Annex B, s. 144

¹⁰ Ibid. (s. 4)

¹¹ Ibid. (s. 144)

¹² Ibid (s. 32)

¹³ Se for eksempel: http://news.bbc.co.uk/go/em/fr/-/2/hi/south_asia/6975340.stm

person som har fått en rettskraftig dom (se også 2.4.2) ikke kan stille til valg før etter en viss periode. Hvor lang denne perioden må være fikk vi ulike opplysninger om. Det ble blant annet antydnet at en kan stille til valg med en gang etter at dommen er ferdig sonet, mens andre mente at det må gå minst 5 år etter ferdig soning. Hva som medfører riktighet er ikke forsøkt verifisert. Uansett vil Khaleda Zia, Tarique Rahman, eller andre, ikke kunne stille til neste valg hvis de får en rettskraftig dom før dette valget.

2.4.4 Politisk aktivitet / politisk aktive

De to største partiene er AL og BNP, deretter følger Jamaat-e-Islami og Jatiya Party.

I henhold til opplysninger fra ansatte ved National Democratic Institute (NDI) utsteder ikke de politiske partiene medlemskort til sine medlemmer. Parlamentsmedlemmer (MP's) vil imidlertid ha egne ID-kort.

Ansatte ved NDI mente at det vil være naturlig for en politisk aktiv å være med i en "committee" (komité/utvalg). En bør da vite hvilken "committee", hvor mange som er med i denne, samt hvem som er president og generalsekretær.

Det var bred enighet blant ulike samtalepartnere om at AL og BNP fortsatt så absolutt er de to ledende politiske partiene. Dette til tross for arrestasjonene av "de to damene" (the two ladies), slik mange omtalte Khaleda Zia og Sheikh Hasina, samt arrestasjoner av andre fremtredende politikere i disse to partiene. Rivaliseringen mellom AL og BNP ser heller ikke ut til å ha resultert i at andre politiske partier har fått en større rolle i Bangladesh, eller i fremvekst av nye politiske partier.

Som tidligere nevnt (se 2.2.2 *Bangladesh under overgangsregjeringen*) ble all politisk aktivitet forbudt etter at unntakstilstand ble innført. I november 2007 var dette forbudet ennå ikke opphevet, men noe myket opp. Som et resultat av sterke restriksjoner på politisk aktivitet, herunder at de ofte voldelige generalstreikene ("hartals") er forbudt, har det vært roligere og det generelle voldsnivået har vært lavere under overgangsregjeringen.

2.4.5 Islamsk fundamentalisme

To islamske ekstreme grupperinger, the Jamait-ul-Mujahedin Bangladesh (JMB eller JM) og the Jagrata Muslim Janta of Bangladesh (JMJB) ble forbudt i februar 2005.¹⁴ Høsten 2005 iverksatte JMB (eller JM) en rekke bombeaksjoner, som de også påtok seg ansvaret for.¹⁵ Myndighetene satte i gang en veldig motoffensiv, med mange arrestasjoner og ledere som ble dømt til døden og senere henrettet.¹⁶

---

¹⁴ Se bl.a. FREEDOM HOUSE, 2007. *Freedom in the World – Bangladesh (2007)*.

¹⁵ UK HOME OFFICE, August 2007, s. 60 og 61. Også for ytterligere informasjon om JMB.

¹⁶ Ibid. (s. 29 og s. 60).

I følge en vestlig ambassade har det ikke funnet sted større politisk eller religiøst motiverte terroraksjoner siden desember 2005. Videre mente denne samtalepartneren at muslimske ekstremister i dag fremstår uten bred folkelig støtte. En annen samtalepartner mente at de personer som er mer religiøst ekstreme ofte har oppholdt seg utenlands i en periode, fortrinnsvis i Gulf-statene, og er influert av dette.

Beata Czajkowska og Shahnaz Karim ved BRAC University (Institute of Governance Studies) uttalte at religiøst baserte politiske partier ikke er noe stort problem i Bangladesh. De sa videre at det ikke er noen indikasjoner på at politisk religiøs fundamentalisme er i fremvekst.

Også representanter fra The Asia Foundation, Ahmadiyya Muslim Jamaat, og flere vestlige ambassader ga klart uttrykk for at Bangladesh tradisjonelt har vært, og fortsatt er, et sekulært land. En representant fra The Asia Foundation uttalte at ”folk flest” ikke aksepterer religiøs ekstremisme, og at bangladeshere generelt er ganske tolerante i forhold til kritikk av islam. På spørsmål om det er geografiske variasjoner, nevnte representanter fra The Asia Foundation at en kanskje kan finne noe mer religiøs ekstremisme i Rajshahi Division, en av seks administrative enheter, nordvest i landet.

I følge US. Department of State¹⁷ finnes det minst 25.000 madrassah-skoler, dvs. muslimske religiøse skoler, i Bangladesh. Representanter fra Ahmadiyya Muslim Jamaat mente at det kan være opp i mot det dobbelte (45.000 – 50.000). Asia Foundation, samt noen andre samtalepartnere, mente at ingen vet hvor mange madrassah-skoler det er i Bangladesh. Flere antydte imidlertid at antallet trolig er økende. Representanter fra Ahmadiyya Muslim Jamaat var av den oppfatning at antallet madrassah-skoler har økt **mye** de siste 5 årene.

Det finnes både offentlige og private madrassah-skoler.¹⁸ Vi ble fortalt at de offentlige madrassah-skolene har et sekulært undervisningsprogram, i tillegg til det religiøse, og at myndighetene der har kontroll over hva det undervises i, mens de ikke har noen kontroll med de private madrasshaene. Det ble nevnt fra flere hold at madrassah-skolene kan være et ”utklekningssted” for religiøs fundamentalisme. Dette gjelder i særlig grad de private, der myndighetene ikke har kontroll over innholdet i undervisningen.

2.5 ”VEIEN VIDERE”

2.5.1 Valg i 2008

Hovedinntrykket fra møter med ulike samtalepartnere, både bangladeshere og utlendinger, er at det er en gjennomgående stor tiltro til at det vil bli avholdt valg

---

¹⁷ U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2007. *Bangladesh. International Religious Freedom Report 2007.*

¹⁸ Informasjon gitt av flere samtalepartnere i Bangladesh. Står også omtalt i U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2007. *Bangladesh. International Religious Freedom Report 2007.* US: Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, 14.09.2007.

innen utgangen av 2008, slik overgangsregjeringen har lovet. Det var liten redsel for (eller tro på) at dagens regjering, som er støttet av det militære, ikke vil gi fra seg makten eller at det militære vil ta over. Fra flere hold ble det uttrykt at en ikke tror hæren ønsker seg inn i regjeringskontorene.

Noen få sa imidlertid at selv om de ikke trodde det militære var interessert i å ta over makten, så er det alltid en fare for det. Noen sa også at det militæres rolle i fremtiden er usikker. En person kom inn på at Bangladesh har en historie med militærstyre, og at de tidligere erfaringene **ikke** er positive.

2.5.2 Fremtidig politisk utvikling

Farhad Mazhar i *Odhikar* mente at overgangsregjeringen totalt sett har vært et alvorlig politisk tilbakeslag for Bangladesh, og at andre nasjoner burde være mer kritiske til hva som foregår av brudd på menneskerettigheter og ikke bare gi sin ubetingede støtte til overgangsregjeringen slik tilfellet har vært frem til nå. Lederen for BLAST, Taslimur Rahman, og mange med ham, mente derimot at det har skjedd mange positive endringer etter at overgangsregjeringen kom til makten i januar 2007, og at de har oppnådd mye på kort tid (se også under 2.3 *Kampen mot korrupsjon*). Etter Taslimur Rahmans oppfatning er det spesielt to store bragder overgangsregjeringen har oppnådd: At den utøvende og dømmende makt har blitt skilt, og at forbindelsen mellom politikk og korrupsjon er kuttet.

Flere stilte imidlertid spørsmålsteget ved hvor bærekraftige en del av endringene, for eksempel når det gjelder reduksjon av korrupsjon, vil være.

Blant annet uttalte Taslimur Rahman (BLAST) at den kuttete forbindelsen mellom politikk og korrupsjon kanskje bare er midlertidig, til politikerne og de politiske partiene kommer på banen igjen. Han mente at fordi politisk virksomhet for tiden er så å si ikke-eksisterende har politikere heller ikke noen makt nå. Dermed gjenstår det å se hvor bærekraftig nedgangen i korrupsjon er når politikerne og de politiske partiene igjen får makt.

Manzoor Hasan, leder av Institute of Governance Studies ved BRAC University, uttalte at det vil bli interessant å se hvor bærekraftig de politiske reformene som har skjedd under overgangsregjeringen vil være i fremtiden. Han mente at dette er avhengig av at de politiske partiene responderer på reformene, noe som ikke har kunnet skje hittil fordi politisk aktivitet er forbudt.

Iftekhar Zaman (TIB) var også usikker på om den positive trenden i forhold til å bekjempe korrupsjon vil fortsette etter at det har vært valg i Bangladesh, og mente at det er hva som skjer etter valget som blir det viktige.

Taslimur Rahman (BLAST) understreket at det nå (dvs. november 2007) er for tidlig å nå si noe om den fremtidige politiske utviklingen i Bangladesh, og at det er det neste valget og den neste regjeringen som vil være helt avgjørende for hvordan den fremtidige politiske utviklingen vil bli i Bangladesh.

3. ULIKE ASPEKTER VED MENNESKERETTIGHETSSITUASJONEN

3.1 GENERELT

Menneskerettighetssituasjonen i Bangladesh har tradisjonelt vært problematisk.¹⁹ En vestlig ambassade mente at situasjonen har blitt noe forbedret, men understreket samtidig at det er svært langt igjen før menneskerettighetssituasjonen i Bangladesh er tilfredsstillende. Farhad Mazhar i *Odhikar* mente at menneskerettighetssituasjonen ikke har blitt bedre under overgangsregjeringen, og at menneskerettighetsrelaterte tema/spørsmål ikke er på den politiske dagsorden. Flere samtalepartnere viste for øvrig til at unntakslovgivningen i seg selv innebærer ulike brudd på menneskerettighetene og har fratatt befolkningen grunnleggende demokratiske rettigheter, som for eksempel å drive politisk aktivitet.

Det var imidlertid flere vi snakket med som mente at ”alminnelige mennesker” har nytt godt av en bedre lov- og ordenssituasjon etter at overgangsregjeringen tok over i januar 2007, bl.a. fordi demonstrasjoner er forbudt. Det ble samtidig påpekt at dette kanskje bare er midlertidige forbedringer, og at det gjenstår å se hva som vil skje under nye makthavere etter at valg har vært avholdt.

3.2 DOMSTOLER OG POLITI

Rettssystemet i Bangladesh har to nivåer²⁰:

- *The lower courts* (de lavere domstoler)
- *The Supreme Court* (Høyesterett)

The Supreme Court består av: *High Court* og *Appellate Court*.

Flere samtalepartnere fortalte om en stor reform som har blitt gjennomført i bangladeshisk rettsvesen under overgangsregjeringen. Denne innebærer at **den utøvende og dømmende makt har blitt skilt**, også på lavere nivå. De som omtalte reformen, fremhevet den som veldig positiv og viktig. Ifølge Ikteder Ahmed ved Supreme Court of Bangladesh (Høyesterett) trådte reformen i kraft den 1. november 2007, altså rett før utlendingsforvaltningens reise til Bangladesh.

Rettssystemet i Bangladesh har vært preget av korrupsjon, et betydelig etterslep av saker (restanser) og at saker pågår over lang tid grunnet mange utsettelse.²¹ Rapporter fra Transparency International (TI) viser omfattende korrupsjon, spesielt i

---

¹⁹ Se bla. U.S. DEPARTMENT OF STATE: *Bangladesh. Country Report on Human Rights Practices – 2006*. Også flere samtalepartnere bekreftet at MR-situasjonen har vært/er dårlig, med en generelt dårlig lov- og ordenssituasjon, utenomrettslige henrettelser, trakassering, og bruk av vold og tortur.

²⁰ Se for eksempel UK HOME OFFICE, August 2007. Kapittel 13.05, s. 65 – 66.

²¹ U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2007. *Bangladesh. Country Report on Human Rights Practices – 2006*.

lavere rettsinstanser.²² Som nevnt i 2.3 *Kampen mot korrupsjon* i denne rapporten, fortalte også flere av våre samtalepartnere at både politi og domstoler i Bangladesh tradisjonelt har vært svært korrupte. Dette har særlig gjort seg gjeldene på lavere nivå. Mange, bl.a. flere vestlige ambassader, Taslimur Rahman fra BLAST, Iftekhar Zaman fra TIB, og Ikteder Ahmed ved Høyesterett, uttalte at rettsvesenet fortsatt er korrupt, men at det under overgangsregjeringen har blitt bedre særlig i de lavere domstoler. Taslimur Rahman (BLAST) understreket imidlertid at, til tross for bedring, er det fortsatt mye korrupsjon ved de lavere domstoler. Iftekhar Zaman (TIB) mente at høyesterett generelt er vel ansett. Ikteder Ahmed ved Høyesterett i Bangladesh sa imidlertid at det også er korrupsjon på høyere nivå, men at dette ofte er vanskelig å bevise og at korrupte dommere derfor blir sittende. Han antydte dessuten at korrupte dommere nå har blitt mer avanserte og tar seg mer betalt, fordi faren for å bli avslørt har blitt større.

Ikteder Ahmed (Høyesterett) var videre av den oppfatning at det har vært en betydelig forbedring hva angår korrupsjon i politiet, særlig på høyere nivå. Dette betyr imidlertid ikke at det ikke fortsatt forekommer korrupsjon i politiet.

Både *Odhikar*, og flere andre, mente at antall personer som har blitt drept i utenomrettslige henrettelser (extrajudicial killings) har blitt **redusert** etter at unntakstilstand ble erklært og overgangsregjeringen tok over.

Når det gjelder bruk av vold i varetekt/arrest (custody) så var det flere som uttalte at det skjedde før, og at det også skjer nå under overgangsregjeringen. Representanter fra *Odhikar* fortalte at når det mangler bevis mot den eller de personer en ønsker å erklære for skyldig, så skjer det at tortur brukes for at den eller disse skal innrømme skyld (uavhengig av om vedkommende faktisk er skyldig eller ei). Dette passer for øvrig inn i det bildet som ble gitt av en vestlig ambassade om at tilståelser og vitnemål har høy status som bevismiddel i Bangladesh, og at bevisbasert etterforskning ikke har vært noen styrke. I følge *Odhikar* har antall dødsfall grunnet mishandling og tortur²³ i varetekt/arrest **økt** etter at overgangsregjeringen tok over.

Hva angår fremsettelse av falske anklager, for eksempel rettet mot politiske motstandere, fikk vi bekreftet av flere at falske anklager har vært benyttet som en måte å ramme sine fiender på. Hvor utbredt dette er, og hvor mange som eventuelt blir dømt på grunnlag av falske anklager, har vi imidlertid ingen indikasjoner på. Ikteder Ahmed (Høyesterett) mente at fremsettelse av falske anklager ikke skjer lenger under overgangsregjeringen, men at det igjen kan bli et problem med nye makthavere etter at det har vært avholdt valg.

Ansatte ved National Democratic Institute (NDI) bemerket at det fortsatt eksisterer politisk forfølgelse i rettssystemet, at ikke alle er garantert en rettfærdig rettsak (fair trial), og at det både har vært, og fortsatt er, korrupte dommere.

---

²² UK HOME OFFICE, August 2007. Se 13.24, s. 69.

²³ *Odhikar* brukte ordet "torture".

3.3 KVINNER

Under oppholdet i Bangladesh høsten 2007 hadde vi kun ett møte som utelukkende konsentrerte seg om kvinner og kvinners situasjon, forøvrig med en person som ikke ønsket sitt navn i en offentlig tilgjengelig rapport. Vedkommende er derfor omtalt som en menneske- og kvinnerettighetsaktivist.²⁴ I ettertid kan vi se at vi gjerne skulle hatt møter med flere organisasjoner og/eller personer som kunne uttale seg spesifikt om kvinner i Bangladesh. Kvinnerelaterte spørsmål ble imidlertid berørt i flere av de andre møtene.

Hele det indiske subkontinent, inkludert Bangladesh, har tradisjonelt vært et patriarkalsk samfunn. Kvinner blir utsatt for ulike menneskerettighetsovergrep, som menneskehandel, tidlige giftemål (før fylte 18 år), tidlige barnefødsler, syre-kasting, vold og voldtekt.

Det finnes ulike lover for å beskytte kvinner, som *the Suppression of Violence against Women and Children Act*, *the Dowry Prohibition Act*, *the Child Marriage Restraint Act* og *the Acid Crime Control Act*. Flere samtalepartnere mente at vold mot kvinner, spesielt vold i hjemmet og voldtekter, ikke har blitt redusert i særlig grad til tross for disse spesialiserte lovene.

I en rapport fra US Department of State²⁵ er det opplyst at det fra januar til desember 2006 var 639 rapporterte **voldtekter**, men at menneskerettighetsorganisasjoner mener det reelle antallet er høyere ettersom mange voldtekter ikke blir rapportert på grunn av skam og sosial stigmatisering knyttet til voldtekt. Også den ene menneske- og kvinnerettighetsaktivisten vi møtte fortalte om stor underreportering av voldtekter, særlig blant ugifte kvinner som da ville få sine fremtidige sjanser til ekteskap betydelig redusert.

Kasting av syre²⁶ er en form for vold mot kvinner som ikke er uvanlig i Bangladesh. I følge *Odhikar* er det nå en nedgang i dette fenomenet, men ingen nedgang i vold mot kvinner generelt sett.

Krangler eller uenighet om **medgift** kan også resultere i vold mot kvinner. *Odhikar* fant at det i løpet av 2006 var om lag 240 rapporterte drap på kvinner relatert til stridigheter om medgift.²⁷

Vold i hjemmet (domestic violence), inkludert voldtekt i ekteskapet, er utbredt i Bangladesh. Den menneske- og kvinnerettighetsaktivisten vi snakket med, uttalte at selv om det eksisterer mange lover for å sikre kvinners rettigheter er kvinner *ikke* beskyttet i den hjemlige sfære. Denne personen uttalte videre at det farligste stedet

---

²⁴ Der hvor ikke annet fremgår, baserer kapittel 3.3. om kvinner seg på informasjon fremkommet i samtale med denne menneske- og kvinnerettighetsaktivisten i Bangladesh i november 2007.

²⁵ U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2007. *Bangladesh. Country Report on Human Rights Practices – 2006*.

²⁶ For mer informasjon se bl.a. *Odhikar* (<http://www.odhikar.org/>), eller the Acid Survivors Foundation (<http://www.acidsurvivors.org/>).

²⁷ U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2007. *Bangladesh. Country Report on Human Rights Practices – 2006*.

for kvinner å være er i hjemmet. Når det gjelder vold i hjemmet ble vi fortalt at dette kan skje alle kvinner, uavhengig av sosial klasse.

Vi ble videre fortalt at det eksisterer et fåtall krisesentre (shelter homes), drevet av det offentlige (Department of Women Affairs). Videre driver private organisasjoner ”shelters” for kvinner, mer i form av øyeblikkelig hjelp ved legesentre. Ingen av disse krisesentrene kan tilby langsiktig hjelp. Menneske- og kvinnerettighetsaktivisten vi snakket med mente at det er et stort behov for flere krisesentre, med bedre tilbud.

Aldersgrensen for å inngå **ekteskap** i Bangladesh er 18 år for kvinner, og 21 år for menn. Det er imidlertid ikke uvanlig å gifte seg når en er yngre enn dette, spesielt gjelder dette kvinner. Hvis noen gifter seg med et barn, dvs. en kvinne/jente som er yngre enn 18 år eller en mann/gutt som er yngre enn 21 år, ble vi fortalt at det er straffbart. Til tross for at det er straffbart å gifte seg med noen under en viss alder, er et slikt ekteskap likevel ansett som *gyldig* når det først er inngått.

Menneske- og kvinnerettighetsaktivisten fortalte at ekteskapsinngåelse ofte *ikke* registreres. Dette kan svekke en kvinnes rettigheter, for eksempel hvis mannen forlater henne og samtidig benekter at han noen gang har vært gift med henne. Hvis ekteskapet ikke har vært registrert, kan det være vanskelig for henne å sannsynliggjøre at de faktisk har vært gift. Hun kan heller ikke søke skilsmisse hvis ekteskapsinngåelsen ikke ble registrert.

Menneske- og kvinnerettighetsaktivisten fortalte oss også at det legalt sett ikke er noe hinder for at personer fra to ulike religiøse grupper inngår ekteskap. Det eksisterer en egen sivil ekteskapslov, som for øvrig ikke er særlig allment kjent. Vi ble videre fortalt at når en inngår borgerlig ekteskap frasier en seg samtidig religiøs tilhørighet. Dette vil i meget stor utstrekning ikke være sosialt akseptert, og trolig vil familiene ikke vedkjenne seg paret og bryte kontakten med dem.

Vi ble også fortalt at de aller fleste ekteskap i Bangladesh er arrangerte, og at kvinnen stort sett har svært lite eller ingen ting hun skulle ha sagt når det gjelder valg av ektefelle. Det er svært få som skilles. Det er ulike lover for ekteskapsinngåelse og skilsmisse etter hvilken religion en tilhører. Dette innebærer at muslimer, hinduer og kristne har *ulik familieavgivning*.

Hva angår **skilsmisse** ble vi opplyst om at hindu-kvinner ikke har noen mulighet for å skilles. En muslimsk kvinne kan søke skilsmisse hvis hun har en ekteskapskontrakt som inneholder en avtale om at det er mulig å skilles, eller ved å gå rettens vei (via Family Court). Hvorvidt ekteskapskontrakten inneholder en avtale om at det er mulig å skilles, er det mannen som bestemmer ved ekteskapsinngåelse. Kvinnen kjenner ofte ikke innholdet av sin egen ekteskapskontrakt. Videre ble vi fortalt at for kristne kvinner gjelder en ”Divorce Act” fra 1869. I henhold til denne loven er ikke skilsmisse for kvinner mulig annet enn ved utroskap og et ”tilleggsmoment” (som vold). Det bemerkes at opplysningene i dette avsnittet er fra en muntlig kilde, og at opplysningene ikke er forsøkt verifisert.

Menneskehandel (trafficking) er et meget stort problem, og det er særlig India, Pakistan og Gulf-statene som er mottakere av jenter ”trafficed” fra Bangladesh.

3.4 RELIGIØSE MINORITETER

3.4.1 Hinduer, buddhister og kristne

Av Bangladesh’ 150 millioner innbyggere er om lag 88 % muslimer, ca. 10 % hinduer, mens kristne og buddhister utgjør til sammen om lag 2 % av befolkningen. Bangladesh beskrives ofte som et moderat muslimsk land, med en sekulær stat. Grunnloven erklærer islam som statsreligion, men gir alle rett til å bekjenne seg til og praktisere enhver religion. Både muslimske, hinduistiske, buddhistiske og kristne religiøse høytider er blant nasjonale fridager.²⁸

Religiøse minoriteter blir imidlertid utsatt for diskriminering og trakassering, og også voldshandlinger. Etter valget i 2001 blusset voldshandlinger mot hinduer opp. BNP-tilhengere angrep hinduer fordi de mente at hinduer støttet det rivaliserende Awami League. Hundrevis av hinduer ble tvunget til å forlate hjemmene sine og eiendommene deres ble utsatt for ødeleggelse. Videre ble de utsatt for drap, voldtekt og kidnapping.²⁹ Flere andre kilder³⁰ omtaler også systematiske angrep på hinduer i 2001, der kvinner ofte var spesielt utsatt. Hendelsene etter valget i 2001, en del enkeltepisoder av nyere dato³¹, samt Bangladesh sin historie som tidligere Øst-Pakistan der millioner av hinduer forlot landet, sier noe om spenningsforholdet mellom hinduer og muslimer i Bangladesh.

Representanter fra *Bangladesh Hindu, Bouddah and Christian Oikya Parishad*, en felles interesseorganisasjon for hinduer, buddhister og kristne, ga sterkt uttrykk for at **alle** minoriteter i Bangladesh blir utsatt for diskriminering og verbal og/eller fysisk undertrykking. Som ett eksempel på diskriminering viste de til at store pengesummer blir brukt av det offentlige på madrassah-skoler og at muslimske skoler er subsidiert. Egne hindu-, kristne- eller buddhist-skoler er ikke forbudt, men de mangler finansiering og mottar ingen statlig støtte. Det ble videre gitt eksempler på trakassering og voldshandlinger rettet mot religiøse minoriteter.

Den nåværende overgangsregjeringen ble av *Bangladesh Hindu, Bouddah and Christian Oikya Parishad* kritisert for å ikke adressere minoritetenes problemer.

---

²⁸ Informasjonen i dette avsnittet er fra U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2007. *Bangladesh. International Religious Freedom Report 2007*. US: Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, 14.09.2007.

²⁹ FREEDOM HOUSE, 2007. *Freedom in the World – Bangladesh (2007)*.

³⁰ Som UK HOME OFFICE, August 2007. *Country of Origin Information Report. BANGLADESH*.

³¹ Se for eksempel kapittel 21.15, s. 92, i UK HOME OFFICE, August 2007. *Country of Origin Information Report - BANGLADESH*, som omtaler et alvorlig angrep på en hinduistisk familie i Chittagong i 2003 der 11 familiemedlemmer ble drept til døde. Også andre enkeltepisoder er omtalt på s. 90 – 93 i nevnte rapport.

3.4.2 Ahmadiyyaer

I følge representanter fra *Ahmadiyya Muslim Jamaat – Bangladesh*, som vi hadde møte med i november 2007, er det om lag 100.000 ahmadiyyaer i Bangladesh. Vi ble fortalt at det har vært en rekke angrep rettet mot dem, og at det er ekstreme religiøse grupperinger som står bak. Angrepene har i større grad vært rettet mot Ahmadiyya-moskéer, enn mot enkeltpersoner. Når enkeltpersoner blir utsatt for overgrep, ble vi fortalt at det er de som åpent kritiserer ekstreme islamister som er mest utsatt. Vi ble videre fortalt at ahmadiyyaer på landsbygda er mer utsatt enn i byene.

Representantene fra *Ahmadiyya Muslim Jamaat* understreket at situasjonen for ahmadiyyaer i Bangladesh er mye bedre enn i Pakistan. Samtidig var de av den oppfatning at ahmadiyyaer i Bangladesh i økende grad opplever problemer, og at dette har sin årsak i en økning av ekstrem islamisme i landet.

Ahmadiyya Muslim Jamaat – Bangladesh fortalte at de har oversikt over alle sine medlemmer i hele Bangladesh, og at de også kjenner til hvem som har vært utsatt for overgrep eller ei.

3.5 ETNISKE MINORITETER

Om lag 98 % i Bangladesh er etniske bengalere.³² I følge Albert Mankin, leder ved *Centre for Indigenous People's Research and Development (CIPRAD)* i Bangladesh, utgjør urbefolkninger (indigenous people) 1,3 % av befolkningen. Likevel har Bangladesh, i følge Albert Mankin, så mye som 53 forskjellige urbefolkningsgrupper ("Adivasi"). De fleste er kristne eller buddhister. De skiller seg også klart fra bengalerne hva angår for eksempel utseende, språk og kultur. Urbefolkningene har i utstrakt grad vært utsatt for etnisk diskriminering. Mange menneskerettighetsbrudd har vært begått, og begås fortsatt, overfor dem.

Vi fikk videre vite fra Albert Mankin at det ville være svært problematisk for en mann fra en av urbefolkningene ("tribal") å gifte seg med en muslimsk kvinne. Derimot kan det skje at en "tribal" kvinne gifter seg med en bengalsk muslimsk mann. Disse ekteskapene ender imidlertid ofte i skilsmisse.

3.6 ROHINGYA-FLYKTNINGER FRA MYANMAR

Rohingyaene er en muslimsk minoritet som bor vest i Myanmar (Burma). Det er en lang historie for at etniske rohingyaer har flyktet fra Myanmar til Bangladesh. I 1978 flyktet nærmere 200.000 av dem til Bangladesh. Av disse ble 180.000 repatriert med tvang, 10.000 døde i leire, mens om lag 10.000 forble i Bangladesh. Den nye store flyktningstrømmen var i 1991-92, da det kom om lag 250.000 rohingyaer til Bangladesh.³³

---

³² Central Intelligence Agency (CIA). *The 2008 World Factbook - Bangladesh*.

³³ Médecins Sans Frontières, 2002. *10 Years for The Rohingya Refugees in Bangladesh: Past, Present and Future*, Médecins Sans Frontières-Holland, March 2002.

Under utlendingsforvaltningens opphold i Bangladesh i november 2007 hadde vi et veldig informativt møte med stedlig representant for UNHCR i Bangladesh, Pia Prytz Phiri.³⁴

Vi fikk vite at det ikke foregår noen tvangsreturer til Myanmar, og at siste repatriering fant sted i **2005** da 92 personer returnerte.

Vi ble videre opplyst om at av opprinnelig 22 leire for rohingya-flyktninger i Bangladesh er det nå bare to igjen. Disse to er: Kutupalong i Ukhia Upazila og Nayapara i Teknaf Upazila, begge i Cox's Bazar District, Chittagong Division.³⁵ I følge UNHCR er det om lag 27.000 **registrerte** rohingya-flyktninger i disse to flyktningleirene. Disse er utstyrt med "familie-bøker" (Family Books), som er deres offisielle registreringsdokument. UNHCR vil for øvrig om kort tid begynne å utstede individuelle ID-kort i flyktningleirene, som vil erstatte "familie-bøkene". Videre er det om lag 200.000 **uregistrerte** rohingyaer som bor *utenfor* leirene. Dette tallet er estimert av bangladeshiske myndigheter. Det er altså 7 – 8 ganger flere rohingyaer som bor utenfor enn i flyktningleire.

Alle rohingyaer som bor, eller har bodd, i en flyktningleir skal være registrert av UNHCR i Bangladesh med navn og foto. UNHCR informerte om at *ingen* er registrert i flyktningleire i Bangladesh etter 1. mai 1992, med unntak av de som er født i en leir av registrerte foreldre. Alle rohingyaer som kom til Bangladesh etter 1. mai 1992 er dermed uregistrerte flyktninger, som mest sannsynlig har bodd utenfor en flyktningleir.

De som bor/har bodd i flyktningleire skal til en viss grad ha fått undervisning. I den grad de har fått det, har det vært på burmesisk og ikke på språket rohingya. Disse bør derfor ha *noe* kjennskap til det burmesiske språket.

Vi ble videre fortalt at rohingya-språket likner på Chittagong-dialekt fra Bangladesh.³⁶ Vi ble også fortalt at rohingya-språket ikke har noe skriftspråk, og kun er et muntlig språk.³⁷

Rohingyaene er ikke ansett som legale innbyggere av Bangladesh, men i følge både UNHCR og en vestlig ambassade i Bangladesh har det *ikke* vært noe problem for rohingyaer å skaffe seg et bangladeshisk pass eller bangladeshiske ID-papirer (Nationality Certificate).

---

³⁴ Der hvor ikke annet fremgår, baserer kapittel 3.6. om Rohingya-flyktninger fra Myanmar seg på informasjon fremkommet i dette møtet.

³⁵ Bangladesh er administrativt delt inn i Divisions, som igjen er delt inn i Districts (Zila), igjen inndelt i Upazila.

³⁶ Chittagong er en av seks *divisions* i Bangladesh. Chittagong er også navnet på den nest største byen i landet.

³⁷ Det kan legges til at **Rohingyalish** skal være navnet på det moderne skriftlige språket til rohingya-folket fra Myanmar. Se bl.a.: http://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_language og <http://www.rohingyalish.com/>

4. AVSLUTNING / HOVEDINTRYKK

- En sivil overgangsregjering har styrt Bangladesh siden 11. januar 2007.
- Unntakstilstand, innført i januar 2007, er fortsatt ikke opphevet.
- Menneskerettighetssituasjonen har tradisjonelt vært, og er, problematisk.
- Kampen mot korrupsjon er en av fanesakene til overgangsregjeringen.
- Bred enighet om at overgangsregjeringen har vist et veldig engasjement og handlekraft i forhold til korrupsjonsproblemet.
- Den utøvende og dømmende makt har blitt skilt under overgangsregjeringen.
- En rekke fremtredende personer er arrestert med korrupsjonsanklager etter at overgangsregjeringen tok over, deriblant to tidligere statsministere og nåværende partiledere for de to største politiske partiene (AL og BNP).
- De arresterte lederne Sheikh Hasina (AL) og Khaleda Zia (BNP) ser ut til å fortsatt ha mye støtte.
- AL og BNP er fortsatt de to ledende politiske partiene.
- Fortsatt korrupsjon i politiet, men forbedret etter overgangsregjeringen.
- Rettssystemet i Bangladesh er fortsatt, til tross for noe bedring, korrupt.
- Ingen garanti for en rettferdig rettsak.
- Stor usikkerhet knyttet til bærekraftigheten av overgangsregjeringens korrupsjonsbekjempelse, og andre reformer.
- Stort sett enighet om at Bangladesh tradisjonelt har vært, og fortsatt er, et sekulært land.
- Noe ulike oppfatninger av om religiøs fundamentalisme er i fremvekst.
- Religiøse og etniske minoriteter blir diskriminert og trakassert.
- 7 – 8 ganger flere rohingya-flyktninger som bor utenfor, enn i, flyktningleire.
- Jenter/kvinner blir utsatt for menneskerettighetsovergrep, som menneskehandel, giftemål og fødsler som mindreårige, syre-kasting, vold og voldtekt.
- Muslimer, hinduer og kristne har ulik familielovgivning.
- Sterke restriksjoner på politisk aktivitet under overgangsregjeringen har ført til at det generelle voldsnivået har blitt redusert.
- Det er en gjennomgående stor tro på at valg vil bli avholdt i løpet av 2008.
- Mye uvisshet knyttet til fremtidig politisk utvikling. Utviklingen videre vil i stor grad avhenge av hvem som kommer til makten etter at det har vært valg.

5. REFERANSER

5.1 SAMTALEPARTNERE

I det følgende er det presentert en liste over samtalepartnerne under tjenestereisen til Bangladesh i november 2007:

Ahmadiyya Muslim Jamaat - Bangladesh	Mr. Abdul Awwal Khan Chowdhury	Missionary In Charge
	Mr. Ahmad Tabshir Choudhury	Member of National Executive Committee
	- med flere.	
Bangladesh Hindu, Bouddah and Christian Oikya Parishad (BHBCOP)	Ms. Subrata Chowdhury	
	Mr. Cyril Sikider	
	Mr. Chitta Ranjan Sarker	
	Mr. Kajal Debnath	
Også kjent som: The Bangladesh Hindu Buddhist Christian Unity Council	Mr. Bashudeb Dhar	
	Mr. Sukhendu Baidya	
	- med flere.	
Bangladesh Legal Aid and Services Trust (BLAST)	Mr. Taslimur Rahman	Executive Director
	Mr. Syed Ziaul Hasan	Assistant Director
	Ms. Soma Islam	Deputy Director
BRAC University Institute of Governance Studies (BRAC = Bangladesh Rural Advancement Committee)	Mr. Manzoor Hasan	Director
	Ms. Shahnaz Karim	Assistant Director
	Ms. Beata Czajkowska	Programme Adviser
Centre for Indigenous People's Research and Development (CIPRAD)	Mr. Albert Mankin	Director
National Democratic Institute (NDI)	Møte med NDI-ansatte (ønsker å være anonyme)	

Odhikar	Mr. Nasiruddin Elan	Acting Director
	Mr. Farhad Mazhar	Adviser
	Ms. Taskin Fahmina	Documentation Officer
The Asia Foundation	Mr. Kim McQuay	Country Representative
	Mr. Russell Pepe	Chief of Party Leaders of Influence Programme
	Mr. Faruk A. Chowdhury	Senior Economist
	Mr. Mir Junayed Jamal	Program Officer
Transparency International - Bangladesh	Mr. Iftekhar Zaman	Executive Director
Supreme Court of Bangladesh	Mr. Ikteder Ahmed	Registrar
United Nation High Commissioner for Refugees (UNHCR)	Ms. Pia Prytz Phiri	UNHCR Country Representative, Bangladesh
En "Human Rights and Women Rights Activist" som jobber for en privat organisasjon	Ønsker å være anonym	
Representanter fra flere vestlige ambassader	Ønsker å være anonyme	

5.2 LITTERATURLISTE

En liste over skriftlige kilder som er benyttet i forbindelse med utarbeidelsen av denne rapporten:

- Acid Survivors Foundation på internett: <http://www.acidsurvivors.org/>
[Lastet ned 01.02.2008]
- BBC News på internett (<http://news.bbc.co.uk/>), følgende artikler:
  1. http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4353334.stm
[Lastet ned: 09.01.2008]
  2. http://news.bbc.co.uk/go/em/fr/-/2/hi/south_asia/6975340.stm
[Lastet ned 22.01.2008]
- Central Intelligence Agency (CIA), 2008. *The 2008 World Factbook - Bangladesh*.
Tilgjengelig fra: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bg.html> [Lastet ned 31.01.2008]
- FREEDOM HOUSE, 2007. *Freedom in the World – Bangladesh (2007)*.
Tilgjengelig fra:
http://www.freedomhouse.org/inc/content/pubs/fiw/inc_country_detail.cfm?year=2007&country=7132&pf [Lastet ned 26.10.2007]
- HUMAN RIGHTS WATCH, 2008. *World Report 2008. Events of 2007*.
Tilgjengelig fra: http://hrw.org/wr2k8/pdfs/wr2k8_web.pdf
[Lastet ned 05.02.2008]
- Médecins Sans Frontières, 2002. *10 Years for The Rohingya Refugees in Bangladesh: Past, Present and Future*, Médecins Sans Frontières-Holland, March 2002.
Tilgjengelig fra:
http://www.doctorswithoutborders.org/publications/reports/2002/rohingya_report.pdf [Lastet ned: 13.12.2007]
- ODHIKAR på internett: <http://www.odhikar.org/>
[Lastet ned 03.01.2008]
- Rohingya Language på internett: <http://www.rohingyalish.com/>
[Lastet ned 18.03.2008]

- UK HOME OFFICE, 2007. *Country of Origin Information Report. BANGLADESH*. Border & Immigration Agency, 31 August 2007.
Tilgjengelig fra:
<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs07/bangladesh-200907.doc>
[Lastet ned: 02.01.2008]
- U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2007. *Bangladesh. Country report on Human Rights Practices – 2006*. US: Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor. March 6, 2007.
Tilgjengelig fra:
<http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2006/78869.htm>
[Lastet ned: 04.10.2007]
- U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2007. *Bangladesh. International Religious Freedom Report 2007*. US: Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, September 14, 2007.
Tilgjengelig fra:
<http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2007/90226.htm>
[Lastet ned: 04.10.2007]
- WIKIPEDIA (engelsk), the free encyclopedia:
http://en.wikipedia.org/wiki/Rohingya_language
[Lastet ned: 18.03.2008]

6. FORKORTELSER

AL	Awami Legue
BRAC	Bangladesh Rural Advancement Committee
BLAST	Bangladesh Legal Aid and Services Trust
BNP	Bangladesh Nationalist Party
JMB eller JM	Jamait-ul-Mujahedin Bangladesh / Jamatul Mujahedin Bangladesh eller Jama'atul Mujahideen
JMJB	Jagrata Muslim Janta of Bangladesh
Landinfo	Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon
NDI	National Democratic Institute
TI	Transparency International
TIB	Transparency International – Bangladesh
UDI	Utlendingsdirektoratet
UNE	Utlendingsnemnda
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees